

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Izhaja vsak četrtek.

List velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr. za četrť leta 80 kr. — Naročnina se pošilja opravištvu v stolnem farožu. Deležniki tiskov. društva dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamezne liste prodava knjigar Novak na velikem trgu po 5 kr. — Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi ne sprejemajo. — Za oznanila se plačuje od navadne vrstice, če se natisne enkrat, 8 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr., in vsakokrat za kolek 30 kr.

Obnašanje uradnikov pri volitvah.

Mnogo se govori in piše o vzrokih, zakaj da nismo konservativni Slovenci povsod zmagali, in prav, kakor tudi zaslužijo, natezajo se nemčurški volilci in pa nevedneži, da so nam nasproti glasovali. Toda krivično bi tudi v tej reči bilo, majhne tatove obešati, velikim pa od leteti pustiti.

Vzemimo danes tudi c. k. uradnike v eksamen in vprašajmo: Ali so se vladni organi povsod postavno obnašali? — Če je vse postavno, kar so ti počenjali, mora le biti kaka skrivna postava, po kateri so delali, ktere pa nas eden, ki ni c. k. človek, ne pozna; če so pa brez take postave proti nam pri volitvah delali, je bilo njih vedenje nepostavno.

Volilni red zapoveduje, da mora politična gosposka imenike volilcev pregledati, je li vse v redu: ali ni nihčér izpuščen, kteremu pripada volilna pravica, ali ni kdo med volilce vpisan, kteremu ta pravica ne gre. Pri odbiri volilnih mož mora komisar sodelovati, da se vse po postavi in v redu godi, ter se volitev o pravem času začne in konča.

To in ničesar druga nima uradnik pri volitvah opraviti, najmanj pa sme svobodo volilcev krčiti s prigovarjanjem ali odgovarjanjem volilcev.

Kako se je pa pri poslednjih volitvah godilo? V mnogih srenjah ravno narobe! Tajnik glavartva v Ptujem je delal na vse kriplje za liberalnega kandidata, in da bi ta zmagal, je posebno skušal duhovnike pri prvotnih volitvah spodrinuti. — V mariborskem okraji je komisar v neki srenji prav „kunštno“ gg. župnika in kaplana v imeniku na zadnje vpisal, dasi v omenjeni srenji g. župnik med velike posestnike spada in torej

med prvimi, če ne prvi — biti mora. Komisar se je torej bal, da bi prvi glasovi gg. duhovnikov nazoče volilce spodbudili, da tudi tako glasujejo in prave možé zadenejo, ki ne bodo kamškega straha volili. — Pri sv. Jakobu v Slov. goricah prišlo je pri enem volilnem možu do ožje volitve, — šlo je za Fr. Weingerla, župana in liberalca, proti konservativnemu kmetu, in komisar je pri ožji volitvi — izklicavajé volilce — vedno vmes se vtikal in spodbujal volilce: „Kaj ne, vi volite Weingerla?“ Pri takem pritiskanji ubogi nevedni kmet zavest zgubi, ter se skoro vselej uradni osebi uda.

To vse vemo iz zanesljivih pisem, ki jih v rokah imamo; in koliko enakih nerednosti se je moralo goditi tudi po drugih krajih, od kodar pa poročila nimamo!

Enaka je pri sestavljenji volilnega komisijona. Postava pravi, da voli komisar tri možé v volilno komisijo; da bi jih pa ravno iz ene stranke vzel in to iz najmanjše ali sploh iz menjšine, tega postava ne veleva, marveč prepušča to spravičnosti in pravičnosti vladnih organov, kterim se spodobi, da celó objektivno pravice delé eni kakor drugi politični stranki. Se je li tako godilo povsod? Nikakor ne! V Celji, kakor spričuje denešnji dopis „iz Savinske doline“, vzel je komisar iz ogromne manjšine vse tri odbornike; isto tako se je godilo v Konjicah, kjer je komisar pri očevidni večini narodne konservativne stranke najhujše nemčurje in liberalce volil, in tudi v Slovengradci, kder je narodna večina še bolj očividna bila. Tukaj se je komisar, kakor poroča „Slovenec“ v dopisu iz Vozenice, še vrh tega surovo obnašal proti č. g. Ant. Jazbecu, kterega so slovenski volilci izbrali v komisijon, ter mu je v jezi rekel: „Sie müssen aber auch überall dabei sein!“ (Vi morate povsod svoj nos imeti.)

☛ Denešnji list ima $\frac{1}{4}$ pole priloge.

Vse to postopanje c. k. uradnikov se nam prav čudno zdi. Njih agitacija je namreč merila na liberalne kandidate; v tem pa niso delali niti v vladinem smislu. Minister Lasser je namreč svitlemu cesarju obečal konservativno večino, ako potrdijo direktne volitve. Če so tedaj uradniki hoteli vladu podpirati, bi bili morali za naše konservativne poslance delati, ne pa za Seidna, Ploja in Vošnjaka, ki spadajo k „mladim“ in skrajnim liberalcem.

Ali se slednjič s takim obnašanjem od strani c. k. komisarjev velja v vladne oblasti krepiti in varuje, to si naj vladni organi sami premislijo. K sklepu rečemo le eno: Gospoda! ako je Avstriji odsojeno, da obstane, bo šel pri nas kakor gledé Oggerskega nemški centralizem rakom žvižgat, in postali bodo tudi Slovenci gospodje v svoji deželi. Takrat se bo pa v pratiko našega trpljenja pogledalo in — pobot napravil z vsemi, ki so Slovencem pravični bili alj pa ne.

Gospodarske stvari.

Kako se je rabota in desetina odpravila?

V prejšnjem listu „Slov. Gospodarja“ kakor že v lanskih listih bilo je dostikrat povedano, kako zapeljivci in lažnjivci naše ljudi med volitvami z raboto (tlako) in desetino v svoje mreže lovijo. Sme se reči, da so že dvakrat nemčurji pri volitvah s to kosmato lažjo, kakor da bi ravno Slovenci (ali kaj še!) stare čase nazaj hteli, mnogo volilcev premotili. Ko bi naše ljudstvo ne bilo tako strašansko nezrelo in v politiki nepodučeno, bi o tej grdi laži več ne govorili; ali ob poslednjih volitvah smo se zopet in znova z žalostnim srem prepričali, da nekteri ljudje, ki možke hlače nosijo, pa so bolj babjevni, ko da bi janke nosili, nemčurjskim lažnjivcem več verjamejo, kakor pa svoji pameti in besedam modrih mož. Zató se nam zdi potrebno, da o tej stvari zopet povemo, kakó je z njo in kakó je ona prišla. —

Leta 1848, kakor je še starejšim dobro v spominu, šlo je vse vrhom in križem. Vse, kar je bilo starega, moralo se je novemu umekniti, kmet je hotel svojo svobodo, gospod je hotel svojo staro oblast, in takó se je na dosti krajih vnel krvavi boj, polom in požig.

Ravno tega leta 1848 se je tedaj po silnem vrenji prejšnji stanovski ali gospodski red, ko je imela (nemška) gospôda vso oblast in ves dobiček v rokah, prevrnil, in skuhal se je, da takó rečem z besedami onega časa, „nov čas,“ eni so celó rekli „nov svet“.

Ko je namreč milostljivi cesar Ferdinand I. „konstitucijo“ ali „ustav“ dal, t. j. svojo najvišjo oblast s svojimi ljudstvi razdelil, takó da je od onega časa samó to postava, v kar obadva, cesar

in država, privolita, zbral se je na Dunaji „državni zbor“ ali „rajhsrat“. Ko so po mestih in vaseh poslance izbirali, moral je vsak kandidat obečati, da bode za osvobojenje ali za oproščenje kmečkega stanú na vso moč govoril. „O dveza od rabote (tlake) in desetine, menjši davek in varnost posestva,“ v to troje je moral vsak poslanec prisegati. Ljudstvo je prav čutilo, kje ga črevelj tišči, in zató je na vso moč hotelo teh treh žaljev rešeno biti.

Takih žaljev pa niso čutili samo slovanski kmetje, ampak vsi kmetje sploh, tudi nemški, akoravno se ne dá tajiti, da so slovanski kmetje največ od nemških grofov, baronov in gospode imeli trpeti. Kajti znano je, s kako zaničljivostjo se je ta nemška gospoda na ubogega slovenskega kmeta ozirala. Saj še dnes vidimo, kako nemškutarski „purgar“, kateri je včasih kot razcapanec v mesto prišel in se za „šoštarja“ ali pa „žnidarja“ izučil, pa še ene nemške besede ni seboj prinesel, nos viha, kečar sliši slovensko besedo, čeravno revče komaj za silo po nemški kvasiti zna. Lahko si tedaj mislimo, kako se je našim slovenskim kmetom pod nemško oblastjo godilo.

Vendar ura svobode je pozno, pa za vselej tudi našemu kmetu začela biti: državni zbor je osvobojenje kmetstva od tlake, desetine in nekih drugih davščin za vselej odločil.

Čisto krivo in narobe tolmačijo to imenitno in srečno dogodbo nemški časniki. Oni sučejo to stvar takó, kakor da bi res sami Nemci bili to osvobojenje dosegli. To je čisto kriva in prevzetna samohvala. Osvobojenje kmetstva je že tako rekoč v zraku tičalo, in na vsaki način bi se bila „zemška odveza“ zgodila, če bi jo bil „Nemec“ Kudlich (slovanskih starišev sin, ki pa sam pravi, da ne ve, ali je nemške ali slovanske krvi!) prvi sprožil ali pa kateri drugi poslanec.*) Kajti vsi poslanci tako iz mest kakor iz kmetov prinesli so v dunajski zbor gotovo naročilo od volilcev saboj, da morajo po vsaki ceni za

*) Podložnost kmetov, in torej tudi rabota in desetina, preklicana je bila v tistem hipu, ko je blagi cesar Ferdinand ustav dal; kajti poglavitna točka vsakega ustava (vsake konstitucije) je ravno ta, da so vsi podložni svobodni, da vsi enake pravice imajo. Kako bi pa to mogoče bilo, če bi podložnost (tlaka in desetina) kmetov še obstajala? Eno poleg drugega ne more biti; ali se drži ustav (Verfassung) in z njim je podložnost odpravljena; ali se pa podložnost še dalje drži, potem pa neha ustav. V ustavu je torej osvoboditev kmetov že bila zagotovljena, treba je le bilo to izpeljati. Tisti Hans Kudlich, s katerim se Nemci, in — ker je liberalcec od pet do glave, tudi „mladi“ Slovenci tako bahajo, ni torej čisto nič druga storil, kakor da je prvi napravil predlog, katerega bi bil prej ali slej gotovo kdo drugi tudi storil, da se namreč oproščenje kmetov poslavno izreče in izvrši. Hvala gre v prvi vrsti dobremu cesarju Ferdinandu, ki je ustav dal, kateri že zapopada osvobojenje kmečkega stanú.

Vrh tega je bila že poprej odveza sklenjena z ozrom na češko kraljestvo, so tedaj Čehi prvi pot gladili odpravljenu tlako in desetino. Vredn.